

ל. פיינגולד / מניא ההריגה

מגילת השמד בגיטות ובמחנות-המוות (כל הזכויות בידי המחבר)

יד' אברהם-דוד אייזנר

ווארשה 10 באוקטובר 1940.

הוא השתייך לנכבדים מבין חסידי גור. ביתו היה פתוח לכל נצרך. אדמו"רים, רבנים ובני תורה היו לנים בצל קורתו. פיזור הונו להקמת בתי-ספר, "בית יעקב" לילדות דתיות בלודז, בית אריגה ומטוה" צמר אדיר, מוכן לפי הטכניקה החדישה ביותר. מעשירי לודז' מאנטשסטרי. התייחסו אליו בדרך-ארץ אף פולנים ופולקסדויטשן. את שמו הנוודע בחור איש לבב ונדיר ניצל רומקובסקי, ראש הקהל הממונה מטעם הס"ס. באיומים שונים הכריח אותו להשי" תייך למועצת הקהילה ולחתום את שמו תחת מודעות שונות מטעם הקהילה. רצה למסור את כל רכושו להמעטת המצוקה היהודית בלודז — בתנאי שישחררוהו מלה" יות חבר במועצת הקהילה. רומקובסקי לא הסכים להצעתו. באיץ ברירה היה בא לכל אסיפת מועצת הקהילה. היה יושב בעצבות. כבאבלות. עיניו הפיקו תוגה רבה. היה רוחש בשפתיו: "תן לנו הנפש והרכוש קח לך".

היה מביע את דבריו בכאב רב. הכאב היה עושה רושם על השומעים, כמבשר אסון גדול. יחד עם חברים אחרים בקהילה נאסר בתור בר-ערובה שהיהודים לא יעברו על חוקי הנאצים. נחשב ב"בית האסורים

היהודי" בראדיגושט ואחר כך נעלם ולא השאיר אחריו עקבות. משפחתו עברה לווארשה.

פולקסדויטשן נכבדים מלודז, שמילאו תפקידים אצל הנאצים, פנו לשלטונות והגישו בקשה למושל פראנק בקראקא, שיואילו בטובם לגלות את מקום הימצאו של אברהם אייזנר. אחרי השתדלות מרובה נחקבלה תשובתו של פראנק לפי הכתובת של גברת אייזנר. על מכתב התשובה היו תותמות של מחנות ריכוז: דאכאו, אושווייטשים, בירק' נאר, ראווסבריקן, מאטהאוזן, ווסטרפלסט וביאלור-פודולסקי. קציני המחנות מודיעים: "אחרי חקירה יודררשה מדוקדקת לא נמצאו עקבותיו של אברהם-דוד אייזנר, בן 69 מלודז, אם נפגוש שם כזה בעתיד נוודיע לכם". התשובה היתה מובנת. הבינו, שה" נעלמים נרצחו ביערות בתור "פושעים" ללא שמות.

היום באה אלי גברת אייזנר בלוויית חתנה שטשראנסקי. היא שאלה אם יש לי האפשרות להעביר מכתב לצוזמיר (סאגור' מירוש). מחמת הצנזורה איי אפשר להעבירו דרך הדואר. אני מסתכל בפניה של גברת אייזנר ורואה איך עיניה, לחייה, כל דמותה נראים ככתם שחור, נוזל דמעות בלא הפסק, מלוות גניחות ואנקות, שמשברים את הלב. הגברת מספרת:

— אל תחיתס אלי כלאשה שיצאה מדעי' תה. הייתי צריך' לצאת מהדעת לאחר שהגרמנים החריבו את ביתי, לקחו ממני את בעלי. מה שאני רוצה לעשות עכשיו הוא אולי מעשה שטות. אבל המעשה אינו כרוך בקשיים גדולים. והוא מעורר בי זיק של תיקוה להיוודע היכן נמצא בעלי. באה אלי אשה, שאינה יודעת, שהגרמנים לקחו את בעלי, והיא מספרת לי: היא חלמה חלום שבצוזמיר אצל הפולנית הא' לינה ראטשקובסקה נמצא אברהם-דוד אייזנר מלודז. אני רוצה לדעת אם בצוזמיר נמצאת פולנית זו. איי אפשר שבעלי ימצא שם. ואם כן — היה צריך להודיע באיזה אופן שהוא. מכל מקום אנסה.

מכתבה של גברת אייזנר נשלח לצוזמיר בידי אשה פולנית בשם זבל, והיא חזרה וסיפרה: בצוזמיר נמצאת אשה פולנית בשם האלינה ראטשקובסקה, אבל האשה נסעה מהמקום והשאירה את המכתב ללא קבלת תשובה. חזשים עברו ותשובה לא נתי קבלה. בשליחה לא תשרו, שכן היא היתה חברה אחראית במחתרת הפולנית. משמוע, שהאשה הפולנית מצוזמיר או שאין לה מה להשיב, או שאינה רוצה להשיב. אבל מה הופתעה גברת אייזנר, כשבסוף יאנואר 1941, נתקבל מכתב מצוזמיר, כתוב בידי האלינה ראטשקובסקה ובו נאמר:

"גברת אייזנר בלתי היוועה לי כשקבלתי את מכתבך בדבר החלום, שבעלך הנעלם אברהם דוד אייזנר צריך להימצא אצלי, קראתי אותו בחיוך ואירוניה. מעולם לא ידעתי איש כזה. לא שמעתי שם שכזה. משום כך לא מצאתי לנחוץ להשיב לך. בו בזמן נמצאת אני באותו מצב. בעלי יאן "נעלם" בחורף 1939 על ידי הגיסטאפו כבן ערובה, שהעיר תשמור על חוקי הנאצים

ולא תשתמש במעשי-סאבוטאג'. עד היום אין לי כל מושג היכן הוא נמצא. כל הש" תדלוייתי הוכיחו לי, שבעלי אינו בין החיים. לפתע פתאום אני מקבל היום מכתב: "מח" נה גודד לעבודת כפייה, תיבת-דואר 4621". בכרטיס תוכן-סטאגארט מודפס, שבעלי חי ובריא ושלם. התוכן חתום בידי בעלי, שאני מכירה יפה את כתב ידו. אני רוצה להאמין שיש ממשות בחלום. ואולי נמצא שם גם בעלך. נסי לכתוב".

גברת אייזנר שלחה מכתב למחנה הנודד של עובדי-כפייה, בהסתמכותה על הבטחתו של המושל פראנק — לחפש את עקבות אברהם-דוד אייזנר. לאחר 14 יום נתקבלה התשובה: "אברהם דוד אייזנר מלודז בן 59 נמצא במחנה ורשום כעובד מספר 503. בחמישי במארץ 1941 נשלח לפי פקודה למחנה לעבודת כפייה בדאכאו. לאותו מחנה אפשר לפנות לאחר שאייזנר ימצא שם במשך ששה חדשים עד הזמן ההוא לא תקבלו שום ידיעה ממנו, עובד במחנה לעבודת-כפייה, שכן עבדי-יגים זכותם להודיע על קיומם רק כעבור ששה חדשים".

הסנסאציה היתה גדולה, ראשית: אמיתו של חלום. שנית — חייו של אברהם-דוד אייזנר, שנחטף בימי הקור הקשים ב-1939, עת אנשים קפאו מקור בבתיהם, וכל שכן במחנות; בפרט, שאייזנר נחטף ללא בגד עליון, אדם זקן, והוא ממשיך לחיות לאחר שנה וחצי בערך של עבודת-כפייה. אצל הס"ס, נתברר, שהתנהגות הנאצים כלפי היהודים מנומרת בקוריונים שונים. הם משתמשים באמצעי-מירמה שונים כדי להור' ציא מידינו כל מכשירי הגנה מפני האבדון. גברת אייזנר פנתה אחר כך למחנה הע' צורים בדאכאו בדבר גודלו של בעלה. לא נתקבלה תשובה למכתבה.